

ספרי' – אוצר החסידים – ליונאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ בראשית (התוועדות ב), ה'תשכ"ח

חלק ג – יוצא-לאור לש"פ וירא, ט"ו מרחשון, ה'תשע"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ לך לך, ח' מרחשון הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק מהתוועדות ש"פ בראשית (התוועדות ב), ה'תשכ"ח, הנחה בלתי מוגה (תדפיס מתורת מנחם — התוועדויות כרך נא (חלק ראשון י"ל לימים ראשונים דהג הסוכות; חלק שני י"ל לשמע"צ ושמח"ת)).

*

בתור הוספה — שלשה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש", שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"ג מרחשון, ה'תשע"ד
מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2013 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

E-mail: info@lahak.org • Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5774 • 2013

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
Tel. (718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

מ. כנהוג בכל שנה — ובעזה"י יהי' כן גם בשנה זו — לערוך כינוס תורה לאחרי יו"ט, בהשתתפות האורחים ותושבי המקום וכו'. וההשתתפות שלי (אף שמסיבות שונות אינני יכול להשתתף בגופי) היא ע"י הענינים בנגלה דתורה שנאמרים בהתוועדות³⁰⁹.

מהענינים בנגלה שנזכרו בהתוועדויות¹ — שיש כמה סוגים של שמחה,

ובפרטיות: (א) שמחה כללית שיש בכל מצוה — שמחה של מצוה, (ב) שמחת יו"ט, "מועדים לשמחה", (ג) השמחה של חג הסוכות, "זמן שמחתנו", (ד) שמחת בית השואבה, (ה) השמחה של שמחת תורה, והשמחה היותר גדולה היא השמחה דשמח"ת, שהיא גדולה יותר גם מהשמחה דשמע"צ, כפי שרואים במנהג ישראל³¹⁰. והמקור לזה — כפי שמצינו במדרש³¹¹ שעושין שמחה לגמרה של תורה³¹², וכמובא גם בזהר ותקו"ז³¹³.

ובהמשך לזה, יש להתעכב על כללות הענין של מעלת הנהגת בני"י, מנהג ישראל, שסומכים על זה כאשר מתעורר ספק ולא יודעים כיצד להתנהג, כדלקמן.

מא. איתא בגמרא³¹⁴: "תנו רבנן הלכה זו (שפסח דוחה שבת) נתעלמה מבני בתירא, פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו, אמרו כלום יש אדם שיודע .. אמרו להם אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעי' ואבטליון ויודע .. שלחו וקראו לו .. אמר להם נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד, מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת, אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת, ועוד, קל וחומר הוא וכו' .. מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם, והי' דורש כל היום כולו בהלכות הפסח .. אמרו לו, רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו. אמר להן, הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הנח להן לישראל, אם אין נביאים הן בני נביאים הן. למחר מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו. ראה מעשה ונזכר הלכה ואמר כך מקובלני מפי שמעי' ואבטליון".

309 ראה גם שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון (התוועדות ב) דאשתקד סמ"ז (תו"מ חמ"ח ע' 221).

310 ראה גם שיחת ליל שמח"ת ס"ב (לעיל ע' 140). וש"נ.

311 שהש"ר פ"א, ט. קה"ר בתחלתו. יל"ש מלכים רמז קעה.

312 טור ורמ"א או"ח סתרס"ט.

313 ח"ג רנו, ריש ע"ב. תכ"א (נו, סע"א).

314 פסחים סו, א. וראה ירושלמי שם.

וצריך להבין דיוק לשון הגמרא "הנח להן לישראל .. נביאים כו" — מה ענין נבואה לבירור הלכה בתורה³¹⁵:

תורה ונבואה — הם שני ענינים שונים³¹⁶, ובנוגע להלכה בתורה אי אפשר לסמוך על נבואה, שהרי "אין הנביא רשאי לחדש דבר"³¹⁷, ו"אין משגיחין בבת קול"³¹⁸, כיון שהתורה "לא בשמים היא"³¹⁹ (כפי שמבאר הרמב"ם בארוכה בפירוש המשניות³²⁰, ובקיצור בהלכות יסודי התורה³²¹). ומזה מובן, שגם כאשר ע"פ הבנה והשגה יש שני צדדים שקולים, ואי אפשר לבוא למסקנת הענין [כפי שהי' אפילו בזמן שהתורה היתה במילואה כו' — בזמן שמאי והלל, לפני ש"רבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן" שאז "רבו מחלוקת בישראל"³²²], אין לסמוך על דברי הנביא שיכריע לא' הצדדים.

ועפ"ז אינו מובן כלל מאמר הגמרא "הנח להן לישראל .. נביאים כו" (שלכן יש לסמוך על הנהגתם של ישראל במקום של ספק) — מהי השייכות של ענין הנבואה להלכה בפועל?

[ולהעיר: מצינו בכ"מ תוכן הענין ד"הנח להן לישראל", היינו, שכאשר מתעורר ספק ולא יודעים כיצד להתנהג, אזי יש לסמוך על ההנהגה של בניי, ובלשון הגמרא²⁷⁰: "פוק חזי מאי עמא דבר", וכידוע גודל מעלת מנהג ישראל, ועד ללשון הירושלמי²⁸ ש"מנהג מבטל הלכה"; אבל השאלה היא בנוגע ללשון נבואה שנאמר בגמרא — איך אפשר לסמוך על ענין הנבואה בנוגע לענין של הלכה בפועל].

גם צריך להבין הדיוק בדברי הגמרא "אם אין נביאים הן בני נביאים הן" — מהי המעלה של "בני נביאים"?

מב. ויובן בהקדם הביאור בענין שהוא דוגמת נבואה שמצינו בנוגע לכללות הפסקי דינים של תנאים ואמוראים:

ידוע מ"ש בביאורי הזהר³²³ על הפסוק³²⁴ "ישירים דרכי ה'", ש"כל

(317) שבת קד, רע"א. וש"נ.

(318) ברכות נב, רע"א. וש"נ.

(319) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

תמורה טז, א. וראה גם אג"ק ח"ב ע' שלט. וש"נ.

(320) בהקדמתו (קרוב לתחלתה).

(321) רפ"ט.

(322) סנהדרין פח, ב.

(323) לאדאמ"צ — וישלח כ, ב.

(324) הושע יד, יו"ד.

(315) בהבא לקמן — נכלל גם המדובר בענין זה בשיחות ליל שמח"ת, וש"פ נח (המו"ז).

(316) ומהחילוקים שביניהם — שתורה, באה ע"י יגיעת האדם דוקא, וכדברי הגמרא (מגילה ו, ריש ע"ב) "לא יגעתי ומצאתי אל תאמין"; ואילו נבואה — אף שבדאי צריך להתייגע לכתחילה כדי להגיע למעלת הנבואה, שתתגלה לו (ראה רמב"ם ה' יסוה"ת רפ"ז), הרי לאחרי שכבר הגיע למעלת הנבואה, אין צורך ביגיעה בשביל נבואה פרטית.

התנאים והאמוראים הי' פסק דין שלהם רק ע"פ הבטה בשרש החכמה שבתורה כמו שהוא למעלה וכו'".

ולכאורה אינו מובן³²⁵: מה שייך ראיית שרש הענינים למעלה לענין פסקי הלכה בתורה ש"לא בשמים היא"?

[ולהעיר, שזוהי תמיהה גדולה יותר ממה שאמרו בגמרא בנוגע למאורע מסויים "הנח להן לישראל, אם אין נביאים הן בני נביאים הן" — כיון שכאן נאמר כלל בנוגע לכל התנאים ואמוראים, ש"הי' פסק דין שלהם רק ע"פ הבטה בשרש .. למעלה כו'"].

וההסברה בזה³²⁶ — שלאחרי שראו את הענינים בשרשם למעלה, חזרו והתבוננו כו' עד שהונח הדבר בשכלם, ואז היו יכולים לפסוק הדין למטה. כלומר: אף שהתחלת הענין היתה באופן שראו זאת בשרש הענינים למעלה, מ"מ, כיון שלאח"ז בא הענין בשכלם והשגתם, הרי זה נחשב לפס"ד שבא ע"י שקו"ט בשכל ע"פ כללי התורה.

[ולהעיר גם ממ"ש רבינו הזקן בהקדמה לספר התניא (מדברי הזהר³²⁷) בנוגע ל"מחלוקת תנאים ואמוראים מן הקצה אל הקצה ממש, ואלו ואלו דברי אלקים חיים, לשון רבים, ע"ש מקור החיים לנשמות ישראל הנחלקות דרך כלל לשלשה קוין ימין שמאל ואמצע, ונשמות ששרשן ממדת חסד הנהגתן גם כן להטות כלפי חסד להקל כו'"] — ולכאורה הרי זה ענין של קבלה, בנוגע לספירות כו', ומהי שייכותו לפס"ד להלכה?

אך הענין הוא — שגם פסקי דינים בתורה שתלויים בשקו"ט בהבנה והשגה, קשורים עם טבע הנשמה מצד שרשה למעלה [וכיון שהנשמה מלוכשת בגוף, הרי זה קשור גם עם טבע הגוף — כפי שמצינו שאין מושיבין בסנהדרין זקן או מי שאין לו בנים, כיון שחסר אצלם בטבע הרחמנות³²⁸, והיינו, שאף שענין הישיבה בסנהדרין תלוי בהבנה והשגה בשקו"ט שבתורה, באופן שמכוין לאמיתתה של תורה, להיותו סמוך איש מפי איש עד משה רבינו³²⁹, מ"מ, הרי זה צ"ל קשור גם עם טבע הגוף], ואעפ"כ אין זה בסתירה לכך שזהו פס"ד שנקבע ע"פ הבנה והשגה].

מג. וע"פ יסוד זה, יש לבאר דבר תמוה בהנהגת רבותינו נשיאינו בנוגע לאמירת דבר בשם אומרו:

183. ת"ר ח"ט ס"ע 116. חכ"ג ריש ע' 58.
 חל"ז ס"ע 62.
 (327) ח"ג רמה, א.
 (328) רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"ג.
 (329) ראה שם רפ"ד.

325) ראה גם לקוטי לוי"צ אג"ק ע' רסג ואילך. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשה"מ תקס"ב ח"א ע' שיד, ובסה"מ תש"ט ס"ע 77 ואילך. "רשימות" חוברת קמו. וש"ג.
 326) ראה גם "רשימות" שם. לקו"ש ח"ד ע' 1178. ח"ז ע' 170 הערה 13. חל"ז ריש ע'

בדרך כלל (מלבד במקומות ספורים) לא מצינו בתורתו של רבינו הזקן שיאמר דבר "בשם אומר" — המגיד והבעש"ט, ועד"ז אצל רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו (עד להמגיד והבעש"ט), לא אמרו דבר בשם אומר³³⁰.

ולכאורה אינו מובן³³¹: הרי אמרו רז"ל³³² "כל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם"?

ונוסף על צורך ההשתדלות באמירת דבר בשם אומר כדי להביא הגאולה (שעל זה אפשר לומר שעדיין לא הי' הדור ראוי לכך כו'), הרי הצורך בזה הוא גם כדי לשלול ענין הפכי — כפי שהובא להלכה במגן אברהם³³³ ש"כל שאינו אומר דבר בשם אומר עובר בלאו" (כדאיתא במדרש³³⁴ ש"עליו הכתוב אומר³³⁵ אל תגזל דל כי דל הוא"), והרי ידוע עד כמה התחשב רבינו הזקן עם פסקי המג"א³³⁶, וא"כ, אינו מובן, כיצד יכול לומר דבר שלא בשם אומר, הרי זה ענין של גזילה?!

ואין לומר שזהו ע"ד דברי הגמרא במסכת יבמות³³⁷ "וכי על כל דבר שאמר יהושע הי' אומר להם כך אמר לי משה, אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעים שתורתו של משה היא" — שהרי מצינו כו"כ פעמים שרבינו הזקן מביא ענינים (לא רק מהמגיד, אלא) גם מהחברייא כו', וא"כ, הי' צריך לומר שענין זה הוא מהמגיד או הבעש"ט.

והביאור בזה³³⁸ — ע"פ האמור לעיל — שאף שבתחילה שמע זאת מהמגיד וכו', הנה לאח"ז חזר ולמד והתייגע להבין הענין בשכלו, ועד שנתעצם עמו, ולכן הרי זה באופן שהוא ה"אומר" (כך שזהו אכן "בשם אומר"), ואינו צריך לומר זאת בשם רבו, כיון שגם לולי השמיעה מרבו הי' מגיע לזה ע"י יגיעתו.

וענין זה מצינו גם בנגלה — כמדובר כמ"פ⁵⁸ שכן הוא בנוגע לכל הענינים שבפנימיות התורה:

מצינו בכמה מקומות שהגמרא מביאה שיטה של תנא פלוני, ואח"כ אומרת שזוהי גם שיטתו של תנא פלוני וכו' (ש"אמר דבר אחד"), ועד שמצינו כן גם בנוגע לרב ותלמיד³³⁹.

(330) ראה גם לעיל ע' 99. וש"נ.

(331) ראה גם לקו"ש חל"ו ע' 180 ואילך.

תו"מ חמ"ט ע' 127 הערה 6. וש"נ.

(332) אבות פ"ו מ"ו.

(333) צו, סע"ב.

(334) אר"ח סקנ"ו סק"ב.

(335) ראה גם לקו"ש שם ע' 183. תו"מ

(336) תנחומא במדבר כב. ועוד. וראה

חכ"ג שם ע' 57.

(337) ראה — לדוגמא — סוכה לו, א.

הנסמן בלקו"ש שם ריש ע' 181.

ועוד.

(338) משלי כב, כב.

ולכאורה אינו מובן: הרי התלמיד שמע זאת מרבו, ולמה מחשיבים את דברי התלמיד בתור דעה בפני עצמה, שגם הוא סובר כן? והביאור בזה — כנ"ל — שלאחרי שהתלמיד קיבל ענין זה מרבו, התייגע על זה בשכלו הוא, עד שהענין התעצם עמו ונעשה תורתו.

מד. ויש להוסיף בהאמור לעיל שיש אופן של לימוד שהתחלתו היא מהענין כפי שהוא בשרשו למעלה, ואח"כ בא גם בהשגת האדם — שלא זו בלבד שיש גם אופן לימוד כזה, אלא יתירה מזה, שכן הוא הסדר בכללות נתינת התורה:

נתבאר לעיל במאמר³⁴⁰ שיש כמה דרגות בתורה, ועד לדרגות הפכיות: מחד גיסא — התורה היא "חמודה גנוזה שגנוזה לך"³⁴¹, והקב"ה נתנה לבנ"י באופן של מתנה³⁴²; ולאידך גיסא — אמרו רז"ל³⁴³ "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך", ועד שמוכרח להיות ענין היגיעה בתורה, כמארז"ל¹⁰⁹ "לא יגעת ומצאת אל תאמין", שזהו היפך ענין המתנה, שבה ישנו רק הענין ש"עביד נייחא לנפשי"³⁴⁴, אבל לא שייך בזה ענין של יגיעה.

והענין בזה, שע"ז שהתורה ניתנה לבנ"י במתנה, יש בכחו של יהודי להתייגע בתורה כו'. וכפי שמצינו אפילו בנוגע למשה רבינו, ש"הי' למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה"³⁴², ועי"ז הי' יכול להתייגע בלימוד התורה באופן שהתורה תתקיים אצלו. ועד"ז בנוגע לכל אחד מישראל (כידוע בפירוש המאמר³⁴⁵ "ותן חלקנו בתורתך", שלכל אחד מישראל יש חלק בתורה, בהתאם לשרש נשמתו כו'), שנתנית התורה מהקב"ה באופן של מתנה, מהוה נתינת כח שיוכל להתייגע בלימוד התורה בהשגת שכלו, ועד ל"אסוקי שמעתא אליבא דהילכתא"³⁴⁶, ובאופן שהפס"ד נקבע ע"פ שכל האדם למטה דוקא, כיון שהתורה "לא בשמים היא".

ואעפ"כ אמרו "אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה"³⁴⁷, והיינו, שאף שמצד השקו"ט שבתורה באופן של הבנה והשגה בשכל האדם "יש תשובה", מ"מ, "אם הלכה נקבל" — כיון שהיסוד אינו הבנת האדם בשכלו, כי אם נתינת התורה מהקב"ה (אלא שלאח"ז צ"ל גם הבנת האדם בשכלו).

344 (ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ב"ב קנו, א.
345 אבות פ"ה מ"כ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 116 ואילך. וש"נ.
346 יומא כו, א.
347 יבמות עו, ב (במשנה). וש"נ.

340 (340) ד"ה ביום השמע"צ דיום שמח"ת
וד"ה ויכולו דש"פ בראשית (התוועדות א)
— פ"ב ואילך (לעיל ע' 161 ואילך; ע' 173
ואילך).
341 (341) שבת פח, ב.
342 (342) נדרים לח, סע"א.
343 (343) אבות פ"ב מ"ב.

מה. ויש לומר, שזהו גם יסוד גודל הענין של מנהג ישראל, שלכן אומרים "פוק חזי מאי עמא דבר":

בנתינת התורה לבני" במתנה, נתן להם הקב"ה את הכח לכוין אל האמת, כך, שגם כאשר חסר ענין ההבנה והשגה, וגם לא זוכרים את המסורה, הנה כאשר רואים את הנהגת בני" בפועל, יש לסמוך על הנהגה זו שהיא בודאי ע"פ המסורה כפי שנאמר למשה מסיני.

ולכן, כאשר הלל אומר "הלכה זו שמעתי ושכחתי", יש לסמוך על הנהגת בני" בפועל — "הנח להן לישראל" — שבודאי יכוונו אל האמת³⁴⁸. וענין זה שיש בכחם של בני" לכוין אל האמת הוא כעין התנוצצות של נבואה — כדיוק לשון הגמרא "הנח להן לישראל .. נביאים כו". ואעפ"כ אין זה בסתירה לכלל ש"אין הנביא רשאי לחדש דבר", כיון שהתורה "לא בשמים היא" — כי, התנוצצות זו של נבואה היא רק הוכחה שהנהגה זו היא ע"פ המסורה:

הכלל ש"אין הנביא רשאי לחדש דבר" כיון שהתורה "לא בשמים היא", שייך רק כאשר הנביא פוסק הלכה בעצמו בכח נבואתו; משא"כ כאשר הנבואה היא רק בירור המציאות, שבישיבה פלונית או בב"ד פלוני פסקו כך וכך³⁴⁹, אזי יכולים שפיר לסמוך על זה, כיון שאין זה פס"ד מ"שמים", אלא פס"ד של ב"ד למטה³⁵⁰.

ועד"ז בנדו"ד, שהתנוצצות הנבואה בהנהגת עמא דבר היא רק בירור המציאות בנוגע למסורה. וזהו גם הדיוק "בני נביאים הן" — כיון שלא נוגע כאן שמיעת הנבואה בעת אמירתה, אלא די בכך ששומעים זאת מ"בן נביא", שזהו ענין המסורה, שע"ז מתברר שזהו ענין שנאמר למשה מסיני.

וכפי שאכן הי' בפועל — שכאשר הלל "ראה מעשה", אזי "נזכר הלכה ואמר כך מקובלני כו"³⁵¹.

מו. אך עדיין צריך להבין מה שאמר הלל (כששכח ההלכה) שיש לסמוך על הנהגת בני" ("הנח להן לישראל") — דלכאורה ממה-נפשך: אם הוא בעצמו אינו זוכר את המסורה, הרי בודאי שעמא דבר אינם

348 ראה גם יפה מראה לירושלמי פסחים (348) ראה גם "רשימות" שבערה 325. אג"ק ח"ד ע' קד. תו"מ חמ"א ע' 87. וש"נ.

349 והרי זה כמו דברי הנביא שהאתונות שנאבדו נמצאים במקום פלוני (שמואל-א ט"ו"ד).
350 באה גם השקו"ט בענין זה ע"פ השגת שכלם, ע"ד האמור לעיל בנוגע לראיית הענין בשרשו למעלה.

זוכרים; ואם מצד התנוצצות הנבואה ("בני נביאים הן") — הרי גם הוא בעצמו מ"בני נביאים", ולמה הוצרך לסמוך על התנוצצות הנבואה אצל עמא דבר דוקא?!

ואין לומר שזהו מפני שהלל הי' "ענוותן"³⁵², ולכן הי' סבור שאצלו לא תהי' התנוצצות הנבואה — שהרי מדובר אודות התנוצצות של נבואה ששייכת (לא רק ליחידי סגולה, אלא) לכל ישראל להיותם "בני נביאים". והביאור בזה:

ידוע שכללות ענין ההבנה וההשגה שבא בכח האדם ע"י יגיעתו מפריע לענין הנבואה הקשורה עם ביטול מציאותו, הבנתו והשגתו כו'³⁵³, וככל שענין ההבנה וההשגה הוא בריבוי יותר, הרי זה מפריע יותר לענין הנבואה. וע"ד המבואר בדרושי חסידות³⁵⁴ שמי שהוא בעל-התבוננות בהבנה והשגה כו', קשה יותר לפעול אצלו ענין של קבלת עול, כיון שהורגל בהבנה והשגה שהיא היפך הקבלת עול.

וזהו שאמר הלל "הנח להן לישראל כו'" — שכאשר מחפשים לכיין אל האמת בנוגע לענין המסורה (לא ע"י זכרון, שהרי אם הלל אינו זוכר, בודאי שעמא דבר אינם זוכרים, אלא) ע"י התנוצצות של נבואה ("בני נביאים"), יכולים למצוא זאת (לא בבית המדרש, שעיקר ענינו הוא לימוד באופן של הבנה והשגה, אלא) דוקא מחוץ לביהמ"ד — "פוק חזי מאי עמא דבר", שאינם בעלי הבנה והשגה, כיון שזהו ענין שלמעלה מהבנה והשגה.

מז. ויש להוסיף, שכן הוא בנוגע לכללות הענין דמנהגי ישראל: בכלל ישנם מנהגים אין קץ, ובלשון הכתוב³⁵⁵: "עלמות אין מספר". ובין כל המנהגים ישנו גם המנהג לערוך שמחת תורה, שאודותיו נתפרש להדיא שהוא מנהג קדמון, עוד לפני ש"עליונים ירדו לתחתונים כו'" במ"ת³⁵⁶ — כפי שאומרים בהפיוט³⁵⁷: "אברהם שמח בשמחת תורה, יצחק שמח בשמחת תורה, יעקב שמח בשמחת תורה",

וממשיך בהפיוט: "משה שמח בשמחת תורה" — שזהו העיקר מה שנוגע לנו, כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשניות³⁵⁸, ש"כל מה שאנו מרחיקים או עושים היום, אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה ע"י משה

(355) שה"ש ו, ח.

(356) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

ועוד.

(357) "שישו ושמחו בשמחת תורה".

(358) חולין ספ"ז.

(352) שבת ל, סע"ב.

(353) ראה רמב"ם ה' יסוה"ת פ"ז ה"ב.

(354) ראה גם סו"מ תרמ"ח ע' קפז ואילך.

תרפ"ד ע' רצב ואילך. תרפ"ה ע' רנח ואילך.

ועוד.

רבינו ע"ה, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, כגון . . אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה, וכן גיד הנשה אין אנו הולכים אחר איסור יעקב אבינו, אלא מצות משה רבינו ע"ה, וכיון שמשה הוא המקבל הראשון, "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע כו"³⁵⁹, ועד שהתורה "נקראת על שמו"¹⁹¹, כמ"ש³⁶⁰ "זכרו תורת משה עבדי", הנה כשאומרים "משה שמח בשמחת תורה", הרי זה בודאי (לא מפי עצמו, אלא) מהקב"ה.

וכן הוא בנוגע לכל המנהגים — "מנהג ישראל תורה הוא"³⁶¹ — שכולם הם ע"פ המסורה, כפי שנאמרו למשה מסיני.

מח. ועדיין יש צורך להבהיר בנוגע למשה עצמו³⁶² — שנבואת משה היא גדר אחר לגמרי:

בביאור הענין ש"אין הנביא רשאי לחדש דבר" — מזכיר הרמב"ם בפירוש המשניות³²⁰ רק את יהושע ופינחס, ולא את משה; ואילו בנוגע למשה — הרי אדרבה: בכ"מ מזכירו (לא בשם משה רבינו, אלא) בשם "הנביא".

ואף שבנוגע למ"ש בפיהמ"ש אפשר לומר שאין זה פס"ד להלכה (וסומכים על זה רק בענין שלא מוצאים בו בירור במק"א), ומה גם שכיין שזהו רק תרגום, אי אפשר לדייק בהתייבות כו' (אף שכללות הענין הוא בודאי בדיוק), ועד שמצינו כמה ענינים בפיהמ"ש שאינם מתאימים לדברי הרמב"ם בספר הי"ד, שנחשב ל"משנה אחרונה" לגבי פיהמ"ש³⁶³ — הרי מצינו שגם בספר הי"ד, בהלכות יסודי התורה, מקשר הרמב"ם ענין התורה בכלל עם נבואת משה³⁶⁴: "דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת . . לפיכך אם יעמוד איש . . ויעשה אות ומופת ויאמר שה' שלחו להוסיף

נבואתו מאחר שהתורה "לא בשמים היא" — שכאן רואים את החילוק בין לימוד בפשטות ללימוד ב"חריפות", שדוקא כשלומדים ב"חריפות" אזי יכולים לבוא לידי טעות!... (363) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"א. וש"נ. וראה גם לקו"ש כח"ו ע' 161 הערה 9. (364) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ס"ע 178 ואילך.

(359) אבות רפ"א.

(360) מלאכי ג, כב.

(361) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישינים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז או"ח סוסק"פ. סתל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז. ועוד.

(362) בשיחת ש"פ נח אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א על מה ששאלו, איך אפשר לסמוך על

מצוה או לגרוע מצוה או לפרש במצוה מן המצות פירוש שלא שמענו ממשה .. הרי זה נביא שקר, שהרי בא להכחיש נבואתו של משה³²¹.

ולהעיר גם מהמבואר בדרושי חסידות בכ"מ³⁶⁵ בנוגע למעלת משה שנתנבא ב"זה", כמ"ש³⁶⁶ "זה הדבר", שהו"ע "אספקלריא המאירה"³⁶⁷; וכיון שבפרשת נדרים נאמר³⁶⁶ "זה הדבר אשר צוה ה'", נמצא שפרשה זו נאמרה בנבואה.

אך הענין הוא, שנבואת משה היא בגדר אחר לגמרי — ענין התורה, ולכן, רק על שאר הנביאים אי אפשר לסמוך בנוגע להלכה מצד הענין דתורה "לא בשמים היא", משא"כ בנוגע לנבואת משה.

ועפ"ז יש לדייק גם בלשון הגמרא "הנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן" — "נביאים" לשון רבים, היינו, שמדובר כאן בשייכות לשאר הנביאים, ולא ביחס לנבואת משה. ועד"ז עוד כמה דיוקים.

מט. ובנוגע לענינו — מובן מזה גודל מעלת השמחה דשמח"ת לגבי שאר הדרגות שבענין השמחה (כנ"ל ס"מ), ע"פ מנהג ישראל תורה הוא, החל מזה ש"משה שמח בשמחת תורה".

ושמחה זו ממשיכים על כל השנה כולה, וע"ד ענין ההוספה מחול על הקודש, שזהו חיוב מן התורה, כמ"ש רבינו הזקן בשו"ע שלו בהלכות יוהכ"פ³⁶⁸, ולא רק ביוהכ"פ, אלא גם בכל שבת ויו"ט³⁶⁹, שעני"ז ניתוסף הענין ד"יתרון האור מן החושך"³⁷⁰, כיון שעושים מ"חול" — קודש. ויה"ר שאכן תומשך השמחה על כל השנה כולה,

— שתהי' שנת אורה בלימוד התורה, ובאופן של לימוד המביא לידי מעשה —

וע"י השמחה למטה יתוסף גם בענין השמחה למעלה — "ישמח ה' במעשיו"³⁷¹, ועד שעני"ז יקויים היעוד³⁷² "אז ימלא שחוק פיניו", "בשוב הוי' את שיבת ציון"³⁷³.

* * *

ג. בהמשך להמדובר לעיל אודות הגדלות של מנהג ישראל

(368) א"ח רסתר"ח. וש"נ.	(365) ראה תו"א מג"א (בהוספות) קיט, ב.
(369) שם סרס"א ס"ד. וש"נ.	וראה גם קונטרס בענין "בחי" משה רבינו
(370) קהלת ב, יג.	ע"ה" (קה"ת תשע"ב) ס"ו (נבואת משה).
(371) תהלים קד, לא.	רש"נ.
(372) שם קכו, ב. וראה ברכות לא, א.	(366) ר"פ מטות ובספרי ופרש"י.
(373) שם, א.	(367) יבמות מט, ב.

בשייכות לענין הנבואה, כדברי הגמרא "הנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן" — הנה בנוגע למנהג ונבואה מצינו חידוש בענין צדדי לכאורה, בשייכות ללימוד התורה אצל נשים:

מצינו בגמרא³⁷⁴ בנוגע לברורי, שלמדה ג' מאות הלכות, אבל בדרך כלל לא מצינו שיהי' אצל נשים הענין של תלמוד תורה. — בודאי אין זה באופן הפכי ח"ו, וכדברי רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה³⁷⁵ ש"גם הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן" (כפי שמפרט אותם), וגם "כל מצות עשה שאין הזמן גרמא, וכל מצות לא תעשה של תורה ושל דברי סופרים שהן מוזהרות בהן כאנשים", שזהו לימוד רב ועצום (והלואי היו האנשים יודעים כל זה...), אבל אצל הנשים אין זה בתור דין של תלמוד תורה³⁷⁶.

אבל ענין הנבואה — מצינו גם אצל נשים, כדברי הגמרא³⁷⁷ "ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל", ויש גם נבואות שלהן שנכתבו, כדברי הגמרא³⁷⁷ "נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה", כך, שבענין זה אין חילוק בין אנשים לנשים. ויתירה מזה בנוגע למנהג — "מנהג ישראל תורה הוא"³⁶¹ — שיש בו הדגשה מיוחדת בנוגע לנשי ישראל (כפי שמצינו הלשון "מנהג נשים", "מנהג נשים זקנות בישראל"³⁷⁸), כדאיתא בפרקי דר"א³⁷⁹ "שהן משמרות ראשי חדשים" בשכר שלא רצו ליתן נזמיהן לעשיית העגל, שמזה מובן שמנהג ישנו כבר מימי מ"ת ("ע"ד המנהג דשמח"ת שמקורו מזה ש"משה שמח בשמחת תורה").

וכפי שרואים בפועל ששמירת מנהגי ישראל שייכת במיוחד לעקרת הבית, שכן, הבעל יודע את כל הענינים ממה שלמד בספרים בשיבה, ואילו האשה יודעת בפרטיות את כל מנהגי הבית ממה שלמדה מאמה וסבתה, והרי רוב מנהגי ישראל שייכים להנהגת הבית, שתלוי' בעיקר בעקרת הבית.

נא. ובנוגע לפועל — ככל עניני התורה שיש בהם הוראה בפועל: לכל לראש — כיון שיודעים שמנהג ישראל תורה הוא, צריכה להיות אותה השתדלות בנוגע לקיום מנהגי ישראל כמו בנוגע לתורה, ולפי ערך ההשתדלות בזה יהי' גם השכר, שהרי "לפום צערא אגרא"³⁸⁰,

378 (ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. הובא

בשו"ת השיב משה סי"ג.

379 פמ"ה. הובא בטורו"ח סתי"ז.

380 אבות פ"ה מכ"א.

374 (פסחים סב, ב.

375 ספ"א.

376 ראה בארוכה "רשימות" חוברת ל.

לקו"ש ח"ד ע' 37 ואילך. ועוד.

377 (מגילה יד, א.

מלבד עצם השכר שתלוי בחשיבות הענין, שמזה מוכן גודל השכר עבור שמירת מנהגי ישראל.

ובמיוחד בנוגע לנשי ישראל, ששמירת המנהגים כשלעצמה מספיקה להעמיד בית בישראל, בנין עדי עד, בנים ובני בנים עוסקים בתורה.

והרי אחד מהמנהגים ששייכים במיוחד לנשים הוא — כדברי הגמרא במסכת ברכות³⁸¹: "גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים, שנאמר³⁸² נשים שאננות קומנה גו' . . במאי זכיין, באקרויי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנויי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן", והיינו, שנוסף לכך שתפקידה הראשון הוא להשאר בבית ולשמור על מנהגי ישראל, יש לה חלק גם בחינוך הילדים, הן בשנים הראשונות, שתלוי לגמרי בידי האם, וגם בשנים שלאח"ז יש לה חלק חשוב בחינוך, וגם בנוגע לבעל, שהיא מעודדת ומזרזת אותו (ולפעמים גם מציקה לו...) בנוגע לקביעות עתים לתורה, תוך כדי ויתור על כמה ענינים כו' (וכל זה — למרות שע"פ דין אינה חייבת לחנך את בעלה)³⁸³.
ובנוגע לכל ענינים אלו — יש לקבל החלטות טובות בחודש תשרי, שיומשכו לפועל במשך השנה.

ועי"ז מכינים בניי "כוס של ברכה" לקבל ברכת הוי', שתקויים ההבטחה הגדולה שהבטיחן הקב"ה לנשים, שתהי' להן ברכה והצלחה בכל עניניהם, החל מהנהגת הבית ע"פ מנהגי ישראל בכל פרטיהם, מתוך מנוחה ושאננות, ובאופן של שלימות (שנפעלת גם בעולם התחתון), כיון שנמשכת מידו של הקב"ה שהוא תכלית השלימות.

ועד שממשיכים את ה"מלך שהשלום שלו"³⁸⁴, שיבוא ויגאלנו, "בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובבנותינו"³⁸⁵, עד ש"לא תשאר פרסה"³⁸⁶, ו"כספם וזהבם אתם"³⁸⁷, "קהל גדול ישובו הנה"¹⁴⁹, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ה"בינוני"].

* * *

384) שהש"ר פ"א, א (יא). פ"ג, יא (א).

385) בא יו"ד, ט.

386) שם, כו.

387) ישעי' ס, ט.

381) יז, א. וש"נ.

382) ישעי' לב, ט.

383) ראה גם תו"מ חמ"ז ע' 65 ואילך.

וש"נ.

הוספה

א

ב"ה, ח' אלול תשכ"א
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הששי.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

ומאחר שבשטח אודותו כותב נתחדשו כמה אופני טפול, יפנה לרופא
המטפל בו ולעוררו ביחוד, אם יש בהם מתאימים לענינו, ומוכן שזה צריך
לשאול לרופא מומחה דוקא, היודע מהמתחדש בשנים האחרונות.

ועוד זאת כיון שמתחדשים גם עתה ענינים בהנ"ל, יש לבקש מהרופא
שיעמוד על המשמר, וכשיתחדש עוד מה בזה להודיעו.

וכאן עלי החובה (והזכות) לעוררו על ההכרח בקביעות עתים בלימוד
פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות,

ולא עוד שיש בזה שייכות גם לתוכן מכתבו, וכידוע אגרת הקדש של רבנו
הזקן בעל התניא – פוסק בנסתר דתורה – והשולחן ערוך – פוסק בנגלה
דתורה – סגולה להולדת בנים, לימוד המביא לידי אהבת [ה'] ויראתו, אשר
לימוד זה הוא כדברי המורה הגדול (הלכות יסודי התורה ריש פרק ב'): והיאך
היא הדרך, בשעה ש**יתבונן** כו' ויראה מהן **חכמתו** כו' **לידע** השם הגדול וכו',
שזהו ענין תורת **חב"ד**.

מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן אשר בכל יום חול קודם תפלת
הבקר יפריש פרוטות אחדות לצדקה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולכתיבה וחתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

א

אגרת הקדש של רבנו הזקן: ראה מאה שערים – אמרי קדש סמ"ה (לח, א). סה"מ הקצרים
ע' תס ואילך. וש"נ. וראה גם אג"ק ח"ח אגרת ב'תלו, ובהנסמן בהערות שם. ח"ד אגרת ה'קיא.
ה'רמד. ח"ח אגרת ו'תתפז.

ב

בי"ה, כ"ז ניסן ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר ... שי

שלום וברכה!

מוסגי"פ מכתבי לבנו ... שי, שתכנו נוגע גם לכי כמובן, כוונתי לענין דמנסה כו'. והן אמת הוא ג"כ בהנוגע לעניניו הפרטיים ועסקיו, שיש לראות הקושיים כענין של ניסיון. ומובן מזה שאני בספק אם נכון הי' שהת[ח]זיל למעט בעניני צדקה, שאפילו אם הי' ספק אם המצב הוא עובר וזמני ביותר, לא מזה הי' צריך להתחיל לקמץ, ובפרט שהוא קרוב לומר שאין ספק בזה והטבה קרובה לבוא. ובכל אופן ראוי הי' לעמוד בנסיון משך איזה זמן, שאז בודאי רואים בעיני בשר שאינו אלא ענין של כי מנסה. מובן שאין כוונתי להטפה, ותקותי שמכאן ולהבא יתחזק בבטחונו בהשי"ת, שהרי זהו צנור וכלי לקבלת ברכת השי"ת בטוב הנראה והנגלה. ויהי רצון שכיון דאזלינן מזמן חירותנו, ימשיך חירות אמתית בכל דרכיו, חירות מכל העניינים המבלבלים בעבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

בברכה להרחבת הפרנסה ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

ג

בי"ה, יד' אייר תשכ"ב
ברוקלין

האברך ... שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מיו"ד אייר, שגם ממנו אינה מובנת סיבת ההפסק.
ולכתבו שאין לו קביעות בתורה וכו', מובנת הפליאה עד להבהלה, היאומן כי יסופר הנהגה כזו, ובפרט בהעלות בזכרון גזע צור מחצבתו וכו' וכו' ואין להאריך ובפרט בדבר המצער,

ב

מצילום האגרת.
דמונסה .. כי דמונסה: פ' ראה יג, ד.

ומובן שגם שורותי אלו נכתבו אך ורק בכדי לעוררו אשר תיכף לקבלת המכתב יעשה כל התלוי בו לתקון ושפור הנ"ל, ואך ורק בו הדבר תלוי כדברי חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ובפרט אשר גזע צור מחצבתו מסייעתו, ואצפה לבשו"ט בכל האמור.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

כדברי חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים: ברכות לג, ב. וש"נ.

לעילוי נשמת השלוחה

מרת **בתי** בת הרה"ח שד"ר ר' **בן ציון** ע"ה

אזימאָו

נפטרה טו"ב מרחשון, ה'תשע"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי משפחתה שיחיו

לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות